

SERRA D'OR

MAG 1973

A l'Abad Dom Jordi M^a
Escassé i a la Comunitat de monges
de la Verga de Montserrat.
Patrona de Catalunya
Picasso
al dia 26.1.61

DOL
PER

PICASSO

Picasso
2.7.59.

PANORAMA

RESTRICCIONS MENTALS

PECES DE RECANVI

No recordo ara en quina de les nostres *Cròniques*, potser la de Ramon Muntaner, o la del Cerimoniós, queda evocada una curiosa anècdota. La protagonitza un rei de Castella, segurament Alfons el Savi. Sembla que aquest senyor, incòmode per alguna dificultat irremeiable, es deixà endur per la irritació, i exclamà: «Si Déu Nostre Senyor, abans de fer el món, m'hagués consultat a mi, tota una altra cosa fóra!» Les paraules en qüestió no són les del text, però en reflecteixen exactament l'esperit. I la blasfèmia salta a la vista, i l'agreuja un pecat d'orgull increïble: d'una banda, don Alfonso acusava la Divinitat d'inèpcia en el gran gest de la Creació; de l'altra, es proposava ell mateix com l'alternativa, si no perfecta, almenys preferible. No cal dir que la historieta acaba amb una moralitat lògica: la insolència del monarca castellà va ser castigada condignament per la mà implacable de Déu ofès, i, d'alguna manera, la desgràcia de peripècia política del Rei Savi coincideix amb la lligó de la falla. El cronista local se'n congratula, suposo, tant per motius religiosos com per animositat nacional. Ara... Si bé es mira, l'episodi no deixa de tenir la seva gràcia. Perquè, sense arribar —ni de bon tros— a una formulació tan agressiva com la d'Alfons X, o millor dit, sense centrar el tema en una perspectiva «transcendent», la humanitat sencera mai no ha pensat altrament. D'entrada, sí, la Creació és una meravella, una excelsa meravella. «Els cels i la terra manifesten la glòria del Senyor», diu el Llibre. I, des d'un cert punt de vista, la cosa és òbvia: la Naturalesa se'n apareix maternal, pròvida, bella. Hi ha el sol i les estrelles, admirables, i hi ha les fonts, les llavors que donen collita, les bèsties munyibles, ponedores i comestibles, i tot això. L'home se'n beneficia. Hi posa també el seu treball, però se'n beneficia. El treball, en definitiva, constitueix una col·laboració a la vasta manobra de Déu. Tanmateix, l'altra cara de la medalla també era evident. Una tempesta furiosa, una epidèmia entre els ramats, la sequera, un terratrèmol, totes les malalties, massa fred o massa calor, obrien el drama. No es tractava ja de les condemnes del *Genèsis*, acceptades: el pa i el part. Hi havia molt més que això. I en el context d'una voluntat de sobreviure, l'espècie es dedicà a «esmenar» la Creació, i fins i tot a lluitar contra ella. No convertia la seva acció en un reproxe a Déu, i les oracions solien integrar-se en el seu esforç. El concepte de Providència, els «desiguis inescrutables» que se li assignaven, eren suficients per eliminar qualsevol inquietud teològica. Alfons el Savi passà per un instant d'exaltació voltairiana, i això no era gaire freqüent. Però el problema venia definit i admès. La Creació no havia estat prevista a la mesura de l'home, i l'home

havia de dominar-la. Sense confessar-s'ho, o sense confessar-ho amb els termes del rei de Castella, l'home ha hagut d'anar imaginant-se un món com ell l'hauria creat, si en el moment del *fiat* Algú l'hagués consultat. Això que anomenem civilització no és sinó la temptativa laboriosa i inesgotable de superar l'handicap originari. Calgué inventar-ho tot, i a poc a poc, tot s'ha inventat: des del toc i la roda o les sopes fins a les ibeemes, les aspirines i les fibres sintètiques. I encara hi ha molt de camí per córrer. Si hi ha una mica de sort i no ho espatllem, els avantatges poden multiplicar-se. L'operació consisteix, en el fons, a coòrcar pròtesis a la Creació. L'home vol una Naturalesa servicial i addicta, i no té més remei que aplicar-li peces suplementàries per fer-la funcionar. Qualsevol exemple és vàlid, per corroborar-ho. L'autopista, poso per cas: començant, és clar, pel primer camí que traça la rutina dels peus humans o de les potes d'un animal —prèviament domat, i tant! O l'avió. O el telèfon. O el diari. L'alfabet mateix: la paraula mateixa. I un càntir, i el vi, i un ou ferrat, o qualsevol mena de butifarra, i el Partenon, i la cadira, la samarreta, el bidet, la poesia lírica, l'Administració Pública, i tot: pràcticament tot. Avui ja hem arribat al punt d'una vida de plena «ortopèdia» —si puc dir-ho així— respecte a la Creació. Peces suplementàries, i peces de recanvi, si és que no són tot una mateixa cosa. Pel que fa al propi cos dels veïns, les suplències o substitucions començaren, tal volta, amb la crossa que ajudava a caminar als coixos. Després, i n'improviso la cronologia, vingueren les ulleres, les dents postisses, els bissonyès. Ara suplanten o implanten ossos, trossos de carn, retines, i fins i tot vísceres importants. Els especialistes, a partir de les seves conclusions de laboratori, donen peu a suposar que, en un futur més aviat pròxim, aquestes eventualitats positives augmentaran. Les esperances, segons quins llibres, resulten vertiginosament plausibles. Un ciutadà amargament atrotinat, si cau en una bona clínica i té la factura pagada, pot sortir-ne bastant refet: amb sang d'altri, ulls d'altri, ronyons d'altri, queixals o ròtules industrials, alguna artèria (o fragment d'artèria) de plàstic, un sexe diferent, i tot el que es vulgui. No parlo de les metamorfosis mentals, perquè això ja és una altra història... Tothom sap com es despleguen les promeses de la ciència i de la tècnica. I sabem també que, ara com ara, els seus rendiments són molt lluny de repartir-se amb un mínim d'equitat, no dic ja en el món sencer —més de mitja humanitat continua vivint en l'Edat Mitjana, i països complets, en el Paleolític—, però ni tan sols dins un Estat notablement desenvolupat, es digui socialista, es digui liberal-democràtic. De tota manera, les opcions crei-

xen i la participació és cada dia major. I el final del propòsit no és cap secret: l'home maquina establir una «creació» seva, que se superposi a la Creació, ja que no la pot desplaçar ni en pot prescindir. No fa retrets a Déu, i els teòlegs, em sembla, haurien d'alarmar-se'n. No. Tira al dret. Planifica la «creació» amb minúscula, i bé podem dir que, provisionalment, fetes les comparances pertinents, no ens hem de queixar del resultat. En absolut! Per més que clamin sobre la contaminació i sobre els accidents de carretera, sobre les drogues i sobre el consumisme. En aquests presumptes «clamors» s'involucra molta hipocresia i molta bestiesa. No vull dir que els mals denunciats no siguin certs: ho són. Les protestes són fallaces o capcioses, però. I la societat descansa, cada cop més, damunt les confiança que ofereix la «neocreació». Si, amb això, esdevé asfixiva i diabòlica, no ho sé. El que sí que sé és que no pot marxar en terra... Optimista com soc, em nego a creure que l'astifia i el Dimoni siguin inevitables. I l'aspecte teòrètic de l'assumpte se m'escapa. El cedeixo als teòlegs, als filòsofs, a les persones familiaritzades amb la complexa esfera dels demitirgs. És elemental que la prodigiosa autosuficiència de l'home —autosuficiència especulativa— pugui suggerir reaccions com la de don Alfonso. Don Alfonso s'equívocà, pobret! Conseller de Déu quan Déu inaugurà la vida, no li hauria proporcionat sinó unes informacions primàries i pintoresques, com eren les que podia tenir un «savi» *amateur* del segle XIII europeu. El tal don Alfonso fou un neuròtic desballestat, megalòman i estúpid, valgui l'esbravament. Patrocinà la cultura, i una sèrie de «negres» li redactaven traduccions, lleis, versos, que ell firmava. Tot això és correcte: avui mateix en trobariem casos. La humanitat aconsellada pel senyor de les *Partidas*, amb prou feines podria ser millor que la fabulada a segons quines narracions del Pentateuc. Avui ningú no té tantes ambicions... Hi ha el robot, tot «recanviable», fet de materials nobles —no «orgànics», incapaç de sentir una equivalència de la càries dental, de la ciàtica, del càncer, de la migranya, de les desavinences de la mel·sa, de les misèries de la medulla espinal, d'un simple ull de poll. L'home no és un robot —i no ens enganyem: tampoc un robot no seria un «robot»—, i paciència! Peces de recanvi: com un cotxe, un televisor o una *cussatxadora*... Els metges fan el que poden, i fins ens anuncien cors de confecció, com el dentista una dentadura... Potser sí. Ja ho dirà el temps. I tant de bo fos segur. Però, a pesar de tot, ningú no tracta de fer la competència a l'Escriptura. La missió de Jeová és una altra. En tot cas, el món és dels homes; els homes l'han fet, l'han desfet, l'han refet, i... vostès mateixos! — JOAN FUSTER.